

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“การศึกษา” เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งของคนทุกคนในสังคม ในฐานะที่เป็นกลไกพื้นฐานของการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ เสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น เปรียบเสมือนการ “ติดอาวุธทางปัญญา” ให้แก่ประชาชนให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ดังนั้น ภาพและความฉลาดของ “คน” ในทุก ๆ ประเทศ ทุก ๆ สังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งต่ออนาคตของประเทศชาติ ในฐานะที่ “คน” เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติ ไม่ว่าจะชาติใดจะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงใด จะมีทรัพยากรธรรมชาติที่พร้อมอุดมสมบูรณ์แค่ไหน หากปราศจากปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ซึ่งก็คือ “คน” แล้ว ชาตินั้นก็ไม่ว่าจะพัฒนาศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับนานาชาติได้ นอกจากนั้นแล้ว ในโลกปัจจุบันที่ก้าวเข้าสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) “คน” หากใช่เป็นเพียงแค่กำลังสำคัญของประเทศในการแข่งขันทางเศรษฐกิจเท่านั้น ในสำหรับยุคสังคมข่าวสารในปัจจุบันนี้ “คน” ยังต้องเผชิญกับปัญหาอันซับซ้อนของสังคมยุคใหม่ด้วยเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากทางเลือกที่มีมากขึ้นกว่าในอดีต คนในสังคมปัจจุบันจึงต้องรู้จักพิจารณาไตร่ตรองและเลือกสิ่งที่ถูกที่ควร อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม การศึกษาจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในฐานะที่เป็นคลังปัญญา เป็นขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมของคนในสังคมให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ทั้งทางด้านสติปัญญา และจิตใจ รู้จักเลือกในสิ่งที่เป็นประโยชน์ หากกระบวนการศึกษาไปอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็必将ทำให้การพัฒนาคนเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ถูกทางอันจะพาไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่ล่าช้าและในที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อระดับชาติต่อไป

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าแปลกใจว่า แม้ระบบการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมาได้มองเห็นความจริงของปัญหาที่เกิดจากระบบการศึกษาแบบเก่าล้าสมัย และได้พยายามผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด แต่ในทางปฏิบัติแล้วยังไม่สามารถทำให้บรรลุได้สำเร็จเนื่องจากบุคลากรในระดับต่าง ๆ ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ บางครั้งอาจเป็นเพราะยังไม่เข้าใจแนวคิดหรือวิธีการนำไปปฏิบัติจริง บางครั้งก็เป็นเรื่องของอำนาจ เรื่องของการเมือง สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาไทยที่ผ่านมายังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

“...เรามีโรงเรียน มีมหาวิทยาลัย แต่วิธีเรียนของเราไม่ได้ทำให้คนฉลาด
 เน้นแต่ท่องจำ ความรอบรู้ไม่มี ความคิดไม่มี ระบบการศึกษาไม่ได้ทำ
 ให้เรารู้ความจริงของสังคม ความจริงของสภาพแวดล้อม... คนมีศาสตร์
 แต่ไม่เข้าใจความจริงของมนุษย์ สังคมและสภาพแวดล้อม ศาสตร์นั้นก็
 กลายเป็นศาสตราวุธ สำหรับที่มดตำทำร้าย และประทัดประหาร ฆ่าฟันใน
 สงครามแย่งชิงการงานและการหาเงินมาจับจ่าย...”

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี)

ด้วยเหตุนี้ ระบบการศึกษาไทยจึงต้องมีการปฏิรูประบบใหม่เพื่อให้
 สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันนี้
 ประเทศไทยได้เริ่มมีแนวความคิดในการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิรูปการศึกษา (Educational
 Reforming) ทั้งภาครัฐ เอกชน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ได้
 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่
 ธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง
 ทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และ ปลูกฝังประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น
 ประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรม
 ของชาติ ซึ่งส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นเพื่อเป็นกฎหมาย
 แม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษาอบรมตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ โดยมีผลบังคับใช้
 ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นไป

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย การ
 กำหนดเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การ
 บริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดระบบครู คณาจารย์
 และบุคลากรทางการศึกษา การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนการส่งเสริม
 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็น การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ในการปฏิรูปการศึกษาด้าน
 การบริหารและการจัดการศึกษา การจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการ
 จัดระบบทรัพยากรและการลงทุน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้
 จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (มาตรา 75) เพื่อดำเนินการตามภารกิจดังกล่าว พร้อมกับกำหนด
 ให้มีการจัดทำกฎหมายหลักเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในรูปของพระราชบัญญัติ

ใหม่ แก้ไข ปรับปรุงพระราชบัญญัติเดิมและจัดทำกฎหมายลำดับรองในรูปของพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงประกาศ ระเบียบ และข้อบังคับตามความเหมาะสม อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปฏิรูป การศึกษาดังกล่าวอย่างเบ็ดเสร็จ แล้วนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของ องค์การมหาชนที่ทำหน้าที่ทางด้านการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยโดยรวบรวมบุคลากรจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ด้วยกันเพื่อร่วมกันพัฒนาความคิด ระดมกำลังสมอง กลั่นกรอง วิเคราะห์ จนออกมาเป็นข้อเสนอด้านการปฏิรูปการศึกษาเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบ

ประวัติความเป็นมาของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (ส.ป.ศ.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 81 กำหนดให้มีกฎหมาย เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมี ผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ซึ่งสาระในกฎหมายฉบับนี้คือปัจจัยของการปฏิรูปการ ศึกษา และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 75 และพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 5 และมาตรา 6 กำหนดให้จัดตั้งองค์การ มหาชนเฉพาะกิจขึ้น เรียกว่า “สำนักงานปฏิรูปการศึกษา” เรียกโดยย่อว่า “ส.ป.ศ.” และให้ใช้ชื่อ เป็นภาษาอังกฤษว่า “Office of Educational Reform” เรียกโดยย่อว่า “OER” และได้กำหนดให้ สำนักงานปฏิรูปการศึกษามีอำนาจหน้าที่หลักดังนี้

- (1) เสนอการจัดโครงสร้าง องค์กร การแบ่งส่วนงาน
- (2) เสนอการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
- (3) เสนอการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- (4) เสนอแนะเกี่ยวกับการร่างกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงานตาม (1) (2) และ (3) ต่อคณะรัฐมนตรี
- (5) เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ และ คำสั่งที่บังคับใช้อยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตาม (1) (2) และ (3) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้สำนักงานคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน ประกอบด้วย

คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งประธานและกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2543 ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 จำนวน 9 ท่าน โดยให้มีผู้ทรงวุฒิที่ไม่ใช่ข้าราชการจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน จากบัญชีรายชื่อผู้มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

การบริหารรัฐกิจ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและการคลัง กฎหมายมหาชน และกฎหมายการศึกษาที่คัดมาจากบัญชีรายชื่อ 18 ท่านที่คณะกรรมการสรรหาฯ เสนอ คณะกรรมการบริหารฯ เป็นผู้คัดเลือกกรรมการบริหารท่านหนึ่งทำหน้าที่เลขาธิการสำนักงาน ปฎิรูปการศึกษา

หากกรรมการบริหารฯ ลาออก ให้คณะรัฐมนตรีคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อ 9 ท่าน ที่เหลืออยู่มาแทนที่ตำแหน่งที่ว่างลง วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารฯ 3 ปีวาระเดียว ให้ยุบเลิกตำแหน่งและสำนักงานปฏิรูปการศึกษาเมื่อครบวาระ

รายชื่อคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญา เวสารัชช์ ประธานกรรมการบริหาร ศาสตราจารย์ระดับ 10 สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช และผู้อำนวยการสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ สำนักงาน ก.พ.
2. ดร.เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ กรรมการบริหารและเลขาธิการ เคยดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา (ระดับ 10) ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
3. นายสมเชาว์ เกษประทุม กรรมการบริหาร ผู้ตรวจราชการประจำกระทรวงศึกษาธิการ
4. ดร.วัลลภ สุวรรณดี กรรมการบริหาร ผู้จัดการโรงเรียนเกษมพิทยา อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเกษมโปลีเทคนิค และอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
5. ภราดาประทีป ม.โกมลมาศ กรรมการบริหาร - อธิการบดี มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ
6. ดร.สุวัฒน์ เงินจ๋า กรรมการบริหาร อดีตอธิบดีกรมสามัญศึกษา
7. รองศาสตราจารย์ พร.สุพล นิธิไกรพงษ์ กรรมการบริหาร หัวหน้าภาควิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. นาวสาวกฤษมา เกิดภู กรรมการบริหาร รองผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ
9. ศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ กรรมการบริหาร รองอธิการบดี - ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภารกิจการดำเนินงานของ ส.ป.ศ.

เพื่อดำเนินงานตามภารกิจให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 คณะกรรมการบริหารฯ ได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 5 คณะกรรมาธิการ โดยมีขอบเขตและหน้าที่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

คณะกรรมาธิการจัดโครงสร้าง องค์กร และการแบ่งส่วนงาน

รับผิดชอบจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดโครงสร้าง องค์กร และการแบ่งส่วนงาน

- การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ
- การจัดโครงสร้างการบริหารงานส่วนกลาง
- การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป
- การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

คณะกรรมาธิการครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

รับผิดชอบจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

- การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
- การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ องค์กรวิชาชีพ และใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และผู้บริหาร
- การจัดระบบบริหารงานบุคคล
- การจัดระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์

คณะกรรมาธิการทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

รับผิดชอบจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

- การระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคม
- การจัดสรรงบประมาณเพื่อความเป็นธรรมและเสมอภาค ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา
- การวางระบบการบริหารการเงิน
- การจัดระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล

คณะกรรมาธิการกฎหมาย

รับผิดชอบการจัดทำร่างกฎหมายและแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุน

คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์

รับผิดชอบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป รวมทั้งดำเนินการประชาสัมพันธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงสร้าง ระบบบริหารการจัดการศึกษา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุน

เหตุที่ต้องมีการตั้ง **สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (ส.ป.ศ.)** นั้น เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยนั้นเป็นสิ่งที่ต้องกระทำพร้อมกัน “ทั้งระบบ” ในอดีตที่ผ่านมา การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยยังไม่เห็นผลสำเร็จที่ชัดเจนนั้นก็เนื่องจากเรายังใช้วิธีการพัฒนาที่ไม่ถูกทางเท่าใดนัก ยังทำการปฏิรูปในลักษณะ “ค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป” ทำทีละเรื่องทีละอย่าง แต่ในความเป็นจริงนั้น การศึกษานั้นมันเป็น “ระบบ” ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทุก ๆ ด้าน การที่จะพัฒนาปฏิรูปเพียงด้านใดด้านหนึ่งโดยปราศจากความพร้อมและการรองรับที่สอดคล้องกันจากด้านอื่น ๆ นั้นก็คงจะสำเร็จได้ยากเต็มที่ แนวคิดด้านการปฏิรูปในปัจจุบันจึงหันมาใช้วิธี “ยกกระบิ” ทำทั้งระบบพร้อม ๆ กันซึ่งเป็นแนวทางที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดผลสำเร็จได้ดีที่สุด (ดร.รุ่ง แก้วแดง, 2542) ทว่า ปัญหาเรื่องการศึกษาไทยนั้นเป็นปัญหาที่หมักหมมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การที่จะปฏิรูปพร้อม ๆ กันในระยะเวลาอันจำกัดนั้นเป็นภาระที่หนักหนาสาหัสเอากการ และหากจะมอบหมายหน้าที่นี้ให้แก่หน่วยงานใดเพียงหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบในการวางแผนการปฏิรูปทั้งหมดแต่ผู้เดียวนั้นก็ยิ่งแทบมองไม่เห็นทางเลยว่าภารกิจนี้จะสำเร็จลุล่วงไปได้ได้อย่างไร เพราะลำพังเพียงแต่การปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนที่กระทรวงศึกษาธิการได้รับผิดชอบอยู่นั้นก็เป็นภาระอันยากยิ่งพออยู่แล้ว ดังนั้น จึงควรที่จะกระจายความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ได้ปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นส่วน ๆ ไป โดยแต่ละส่วนนั้นจะต้องมีนโยบายและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องประสานกัน ซึ่งจะยึดถือเอาพระราชบัญญัติการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดแผนงาน

สำหรับภารกิจของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (ส.ป.ศ.) ในปัจจุบันนั้นมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาแนวคิด กำหนดนโยบาย และจัดแผนการปฏิรูปการศึกษาที่สามารถนำ

ไปปฏิบัติได้จริงให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ถึงแม้ว่า ส.ป.ศ. เองจะไม่ได้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่ครอบคลุมการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบก็ตาม ขอบเขตหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ส.ป.ศ. นั้นมีอยู่ 3 ด้านด้วยกัน คือ

1. เสนอการจัดโครงสร้าง องค์กร การแบ่งส่วนงาน
2. เสนอการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
3. เสนอการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ในการจัดทำแผนงานดังกล่าวเปรียบเสมือน "พิมพ์เขียว" (Blue Print) ของการปฏิรูปการศึกษานั้น แต่ละกลุ่มงานก็จะแบ่งหน้าที่กันทำตามขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละกลุ่ม เช่น การแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา จัดระบบโครงสร้างการบริหารภายในสถานศึกษา ก็จะเป็นหน้าที่ของคณะกลุ่มงานการจัดโครงสร้าง องค์กร และการแบ่งส่วนงาน การจัดทำแผนด้านการยกระดับวิชาชีพครู เสนอให้มีการสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู กำหนดอัตราเงินเดือนของครูและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของคณะกลุ่มงานการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ส่วนหน้าที่ในการจัดตั้งกองทุนการศึกษา ระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ก็จะเป็นหน้าที่ของคณะกลุ่มงานการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา แต่ละกลุ่มงานจะเป็นผู้ค้นคว้าจัดทำแผนงานของตนเองทั้งหมดโดยจะมีการประสานงานกันตลอดเวลา มีการประชุมคณะกรรมการบริหารทุกวันอังคารเพื่อหารือเรื่องการปรับปรุงแก้ไขแผนงาน แต่แผนงานดังกล่าวจะไม่สามารถบรรลุผลได้หากขาดปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง นั่นคือ ความคิดเห็นของประชาชน เนื่องจาก การปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการปฏิรูปพร้อมกันทั้งระบบนั้น เป็นความคิดริเริ่มใหม่ในสังคมไทย และการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อประชาชนทุกระดับ การให้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างยิ่ง นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า แผนงานที่นำเสนอให้นำคำนี้ถึงความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วยประชาชนจะไม่สามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวได้เลยหากประชาชนไม่ทราบรายละเอียดของแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างถูกต้องและเพียงพอ ดังนั้น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการปฏิรูปการศึกษาแก่ประชาชนจึงเป็นภารกิจสำคัญยิ่งที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องกระทำ และการที่จะเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวให้แก่ประชาชนจำนวนมากอย่างรวดเร็วและถูกต้องได้นั้น จำเป็นที่ต้องใช้ "สื่อ" เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ไม่ว่าจะ เป็น "สื่อมวลชน" หรือ "สื่อบุคคล" ล้วนแต่มีความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้สามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมาก เมื่อประชาชนได้รับรู้ข้อมูลผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ก็จะสามารถแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวคิดด้านการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างจริงจัง ความคิดเห็นที่ได้มาจากประชาชนนี้เอง ที่จะนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขแผนงานปฏิรูป

เพื่อให้แผนงานดังกล่าวเป็นแผนงานที่สมบูรณ์สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้จริง ความคิดเห็นของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ละเลยไม่ได้ และสื่อก็เป็นช่องทางสำคัญที่คอยประสานความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานกับประชาชน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนจนก่อเกิดเป็นเครือข่ายการปฏิรูปที่สมบูรณ์ เมื่อประชาชนทุกระดับเกิดความตื่นตัวและกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปอย่างจริงจังแล้ว แผนการปฏิรูปการศึกษาไทยก็จะประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน และอนาคตของเยาวชนไทยก็จะมีทิศทางที่แน่นอน ชัดเจน สามารถก้าวไปสู่สากลได้อย่างมั่นคง

กระบวนการนำเสนอแผนงานปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (ส.ป.ศ.)

1. รวบรวมข้อมูล: ในการจัดทำแผนงานปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของ ส.ป.ศ. นั้น ขั้นตอนแรกกลุ่มงานที่รับผิดชอบในด้านนั้นจะต้องทำการค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาสภาพปัญหาของการศึกษาในประเทศไทยอย่างละเอียดที่สุด รวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำแผน เพื่อให้ทราบถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา

2. ร่างแผนงาน: หลังจากพิจารณาข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างถี่ถ้วนแล้วก็จะนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาและร่างแผนงานขึ้นมาโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. เผยแพร่: เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งของกระบวนการ ส.ป.ศ. จะนำข้อมูลแผนงานที่ได้จัดทำขึ้นนั้นมาเผยแพร่สู่สายตาประชาชนโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนและกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิรูปครั้งนี้

4. รับฟังประชามติ: หลังจากเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและทำความเข้าใจกับประชาชนแล้ว ส.ป.ศ. ก็จะเป็นโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแผนงานดังกล่าว โดยจะรับฟังผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ ส.ป.ศ. ได้จัดเตรียมช่องทางการสื่อสารเอาไว้ให้

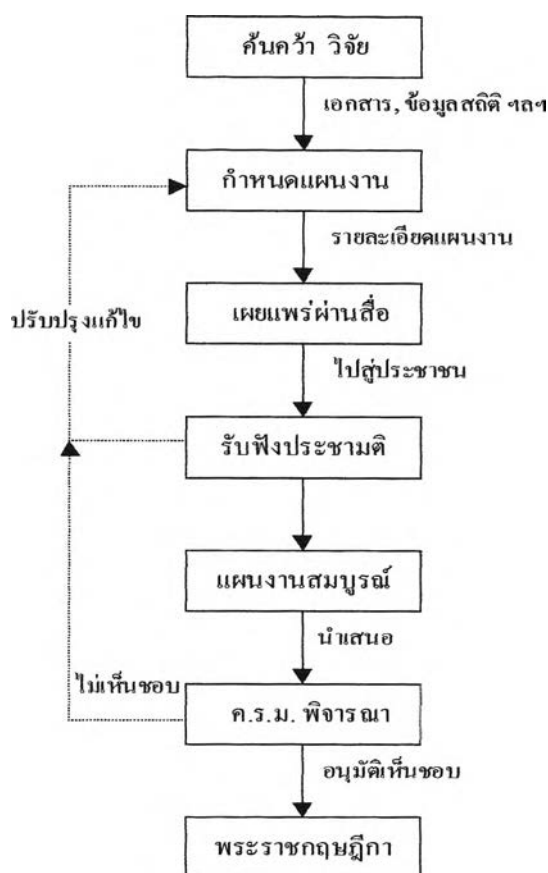
5. ปรับปรุงแก้ไข: นำเอาข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผ่านสื่อต่าง ๆ นั้นมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องของแผนงานที่ร่างไว้ในตอนแรก ให้มีความรัดกุม ชัดเจน และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นก็จะนำไปเผยแพร่สู่ประชาชนอีกครั้งหนึ่งเพื่อรับฟังความคิดเห็นและทำการปรับปรุงแก้ไขจนกว่าแผนงานดังกล่าวจะมีความสมบูรณ์พร้อมเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

หลังจากที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว ทาง ส.ป.ศ. ก็จะนำแผนงานดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาเป็นขั้นตอนสุดท้าย หากคณะรัฐมนตรียังไม่อนุมัติ ทาง ส.ป.ศ. ก็ต้องนำแผนงานดังกล่าวกลับมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งจนกว่าจะมีความ

สมบูรณพร้อม หากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบและอนุมัติ ก็จะนำแผนงานดังกล่าวจัดทำขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา เพื่อนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานต่อไป ปัจจุบัน แผนงานดังกล่าวได้จัดทำเสร็จสมบูรณ์ และนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นที่เรียบร้อยแล้วในปี 2544 ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการพิจารณา

กระบวนการจัดทำแผนการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการศึกษาในประเทศไทยเป็นสิ่งที่คั่งค้างสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การที่จะปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลตามที่ต้องการนั้น เป็นสิ่งที่ไม้อาจทำได้ในระยะเวลาอันสั้น อีกทั้งไม่สามารถจะสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยการปฏิบัติของผู้ใดผู้หนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การปฏิรูปการศึกษานี้จะสามารถบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้จำต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนเป็นส่วนที่สำคัญที่จะละเลยเสียมิได้ เนื่องจากประชาชนนั้นเป็นรากฐานที่เป็นหน่วยย่อยที่สุด คือในระดับปัจเจกบุคคล แต่ก็เป็นรากฐานที่มีความเป็นปึกแผ่นมากที่สุดด้วย "สื่อ" จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำหน้าที่สร้างความสำนึกร่วมกันของประชาชน เชื่อมประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกันเป็นปึกแผ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือสนับสนุนจากทุกฝ่าย การปฏิรูปการศึกษานั้นอาจจะดูเป็นของใหม่สำหรับประเทศไทย แต่ในต่างประเทศเขาได้ทำกัน

มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว และเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ประชาชนทุกคนจำต้องรู้ ดังนั้น การให้ความรู้ ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสารด้านการปฏิรูปการศึกษาแก่ประชาชนในทุกระดับชั้นจึงเป็นสิ่งที่ จำเป็น และหลีกเลี่ยงไม่ได้และการที่ ส.ป.ศ. จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เข้าถึงประชาชนได้ รวดเร็วที่สุด และแพร่หลายที่สุดก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้สื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ให้ความรู้ และประสานความเข้าใจของประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้อง ทราบถึงแนวความคิดในการปฏิรูปอันจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจและรวมตัวกันเป็น เครือข่ายการปฏิรูปที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาสามารถบังเกิดผลดังที่ได้ตั้งใจไว้ ด้วยเหตุนี้ การกำหนดกลยุทธ์การใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ ส.ป.ศ. จะต้องวางแผนให้ รัดกุมเป็นอย่างดี เพราะกลยุทธ์การใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงผลสำเร็จในการ สร้างความเข้าใจอันดีต่อประชาชน และการได้รับความสนับสนุนจากประชาชนที่จะ ผลักดันให้แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่าง สมบูรณ์สมกับที่ตั้งใจไว้

ด้วยเหตุที่แนวคิดด้านการปฏิรูปการศึกษายังเป็นแนวคิดใหม่ในสังคมไทยและ สื่อมวลชนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการประสานแนวคิด ช่วยสนับสนุนให้แนวคิดการปฏิรูปการศึกษา เป็นที่แพร่หลายและจะช่วยผลักดันให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง การศึกษาในครั้งนี้ จึงเน้นไปในด้านกลยุทธ์การใช้สื่อในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการปฏิรูปการศึกษาของ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (ส.ป.ศ.) ซึ่งทางหน่วยงานประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของ ส.ป.ศ. ก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง การศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อของ ส.ป.ศ. จะเป็น ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้ก้าวไกลอย่างมั่นคง พัฒนาคูคลากรของ ชาตินี้ให้เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ สมบูรณ์พร้อมทั้งกาย ใจ และสติปัญญา การที่ประเทศไทยจะกลายเป็น ประเทศพัฒนาที่ก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศได้อย่างไม่น้อยหน้าใครนั้นก็ขึ้นอยู่กับ ใกล้เคียงเอื้อม

ปัญหานำวิจัย

1. สำนักงานปฏิรูปการศึกษามีกลยุทธ์ในการวางแผนการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความคิดด้านการปฏิรูปการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างไร
2. สำนักงานปฏิรูปการศึกษามีการประเมินกลยุทธ์และความคิดเห็นของประชาชนหลังจากการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความคิดด้านการปฏิรูปการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
3. ประชาชนและสื่อมวลชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการผลักดันแนวคิดการปฏิรูปการศึกษารุ่นนี้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงกลยุทธ์การใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ของ ส.ป.ศ. ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และร่างแผนงานเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
2. เพื่อทราบถึงปฏิกริยาในการมีส่วนร่วมของประชาชนและสื่อมวลชนในการปฏิรูปการศึกษา

ข้อสันนิษฐาน

1. สื่อมวลชนเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และความตื่นตัวแก่ประชาชน ในขณะที่สื่อบุคคลจะมีบทบาทในการโน้มน้าวจิตใจให้กลุ่มเป้าหมายคล้อยตามและสร้างสำนึกร่วมในจิตใจของประชาชนจนสามารถรวมตัวกันเป็นเครือข่ายปฏิรูปเพื่อผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาขยายผลไปในวงกว้าง
2. ผลของการดำเนินงานของ ส.ป.ศ. ในครั้งนี้ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจในเรื่องของการปฏิรูปศึกษาน้อยกว่าเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจาก
  - ประชาชนมองเห็นว่าการปฏิรูปเป็นเรื่องของโครงสร้างสถาบัน หรือมองเป็นเรื่องการเมือง ไม่เกี่ยวข้องกับพวกตน
  - สื่อมวลชนไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ด้วยเหตุผลทางธุรกิจ
  - บุคลากรในระดับต่าง ๆ ยังไม่สามารถนำแนวคิดไปปฏิบัติจริงได้ รวมทั้งมีเรื่องของอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการปฏิรูปการศึกษาโดยขอบเขตในการศึกษาจะครอบคลุมสื่อสิ่งพิมพ์, สื่อโทรทัศน์, สื่อวิทยุ, และสื่อบุคคลที่ได้ดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2543 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2544 ซึ่งแผนงานได้จัดทำแล้วเสร็จสมบูรณ์และนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

นิยามศัพท์

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (Publicity)	หมายถึง	การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารจากแหล่งสารหรือหน่วยงานหนึ่งให้กระจายไปยังประชาชนเป็นจำนวนมากอย่างกว้างขวางเพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างสำนึกร่วมในประเด็นที่ต้องการ
สื่อมวลชน (Mass Media)	หมายถึง	ช่องทางในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลไปยังผู้รับสารจำนวนมาก ในที่นี้แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และ สื่อวิทยุโทรทัศน์
สื่อบุคคล (Personal Media)	หมายถึง	ช่องทางในการสื่อสารที่เป็นตัวบุคคลมีลักษณะของการสื่อสารในรูปแบบพบปะกันโดยตรง (Face – to – face Communication)
การปฏิรูปการศึกษา (Education Reform)	หมายถึง	การเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการจัดการศึกษาทั้งระบบไปพร้อม ๆ กัน
การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน / ประชาพิจารณ์ (Public hearing)	หมายถึง	กระบวนการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นก่อนการออกกฎหมาย หรือการตัดสินใจครั้งสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เข้าใจถึงกลยุทธการใช้สื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในด้านการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา
2. จุดประกายและกระตุ้นให้แนวคิดเรื่องการศึกษาเป็นที่แพร่หลายและอยู่ในความสนใจของประชาชนทุกระดับชั้น อันจะนำไปสู่การเคลื่อนไหวผลักดันให้แนวคิดดังกล่าวประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรม
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยด้านการปฏิรูปการศึกษาและกลยุทธการใช้สื่อในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป